

JANOTA GÁBOR 100

(1936. január 27. –2021. április 6.)

1961-ben, Rudas Imre növendékeként végzett a Zeneakadémián; eközben II. díjat nyert az 1958-as Münchener Fagottversenyen (az I. díjat nem adták ki).

1966–1968 és 1993–1994 között a Győri Zeneművészeti Szakiskola és Főiskolán, 1972–2006 között – külföldi megszakításokkal – a Zeneakadémián tanított. Vendégprofesszora volt a University of Western Ontario, a University of Toronto és a University of Victoria zenei fakultásainak, mesterkurzusokat tartott Kanadában, Belgiumban és Ausztriában. 1962 és 1970 között a Rádiózenekar első fagottosa, 1970 és 1972 valamint 1974 és 1976 között a kanadai London Symphony Orchestra első fagottosa, 1977-től 1993-ig – több külföldi megszakítással – az Állami Hangversenyzenekar első, majd második fagottot játszó művésze volt. Évtizedekig a Liszt Ferenc Kamarazenekar első fagottosi teendőit is ellátta, szólistaként az együttessel lemezre vette Vivaldi 11, valamint Hummel és Johann Christian Bach 1-1 fagottversenyét. Felvételt készített vele továbbá a Magyar Rádió, a Bayerischer Rundfunk (München), a Süddeutscher Rundfunk (Stuttgart), valamint a CBC Rádió (Toronto, Vancouver). Szólistaként és kamarazenészként fellépett többek közt Németországban, Franciaországban, Svájcban, Kanadában, az Amerikai Egyesült Államokban, Ausztriában, Belgiumban és Bulgáriában. Több mint egy tucat új magyar fagottdarab ősbemutatója fűződik a nevéhez; magyar, kanadai és osztrák szerzők is ajánlottak számára kompozíciókat.

És a sornak nincsen vége. Mennek mind a legjobbak. Odafönt nem válogatnak... illetve mégis, persze, hogy a legnagyobbak kelljenek az Égi Zenekarba, nem elégszenek... még mindig kell, pedig már elég lehetne, a világ legjobb zenekara van odafönt. Mi meg csak számolunk, aggódunk... Mi marad itt lent nekünk, ha odafönt lesz minden büszkeségünk, történelmünk, tradíciónk, korszakos alkotónk, tanárunk, meghatározónk?

Micsoda fagotkozás, ott Münchenben és a Vivaldi-lemezen, micsoda alkotás, kérdések, feleletek, persze csaták, viták, okítás a Liszt Ferencen, növendékek hálás sora, generációk oktatója, évtizedek meghatározója, csodás hangok csiszolója. Bölcs mosoly és műveltség, hatalmas tudás, és mégis visszahúzódo személyiség. Dörmögő hang, csendes szó, bejárt világ, gondolkodó, útkereső ...a reggeli kifli-kefir és órák után az esti napilap. Imádott zene, imádott gyermekek, most már unokák, s itt a vége felé, reményvesztés, a súlyos beteg társ iránti elemésztő aggódás.

Ember volt, ez a legjobb szó, muzsikus, alkotó, korszakos és meghatározó, ... emberzenész. Nevét nem réztábla őrzi, emlékekkel teli lelkünk, s évtizedes hatása.

Drága Gábor a Jóisten megáldjon!

Janota Gábor emlékére növendéked: lakatosgyuri

(Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem és Lakatos György, a Fúvós Tanszék vezetőjének búcsúja)

JANOTA GÁBORRAL FEUER MÁRIA BESZÉLGET¹

Az igazi művészek megszállottjai hangszerüknek, s a zenei előadóművészet minden területén igyekeznek érvényt szerezni lehetőségeiknek. Ezért remélem, nem bántom meg Janota Gábort, ha feltételezem, hogy a kuriozitás iránti érdeklődés is közrejátszott abban a tényben, hogy újabban a fagott egyre többet szerepel szólóhangszerként. A hivatásos koncertélet kialakulása óta elsősorban a zongora, a hegedű és a cselló, a fúvós hangszerek közül a fuvola és a klarinét lépett a pódiumra önálló funkcióval, s a hangszerek fejlődésével, a tudatos hangszerelési igény kialakulásával együtt háttérbe szorult a barokk zenében még természetes előadói gyakorlat, amely a szükségnek megfelelően váltogatta az egyes hangszereket, de jelentős szólókat is bízott a később csupán zenekarba szorult instrumentumokra. A feltámasztáshoz persze a kuriózumvágy önmagában nem elegendő: olyan kiemelkedő képességű művész is kell hozzá, mint Janota Gábor, aki a gyakorlatban győzi meg közönségét hangszere, a fagott jelentőségéről. Elsőnek a magyar hanglemezzgyártás fedezte fel – és ennek a figyelemnek köszönhető többek között a Vivaldi-concertók felvétele – a Lisz Ferenc kamaraegyüttessel és más kamarazenei társulásokkal a régi és a kortárs muzsikák megszólaltatásához járult hozzá. 1971–73 között Kanadában működött, zenekarban játszott, a New Chamber Winds tagjaként kamaramuzsikált, szólózott és nyári kurzusokon tanított. Hazatérése után a Zeneművészeti Főiskola tanára lett. Időközben megjelent a Vivaldi-concertók második lemeze is, szaporodnak rádiófelvételei, s a közelmúltban önálló szóló- és kamarazenei esttel szerepelt a Zeneakadémián. Hangversenyét telt ház, és nagy elismerés fogadta, s külföldön is növekszik tekintélye. Legutóbb például a Prágai Tavasz fúvósversenyen zsűrizett...

– Ne higgye, hogy hazabeszélek, ha a fagott szólistalehetőségeit próbálom kihasználni. Tény, hogy a jelentős fafúvóirodalom Beethoven után hanyatlásnak indult, az is tény, hogy Mozart érdeklődését jobban lekötötte az akkoriban felfedezett klarinét, mint a fagott, de a barokk mesterek még nagy feladatokhoz juttatták – egyedül Vivaldi 37 fagott-concertót komponált, s a későbbi korok zenéjében is főszerepet játszott. Christian Bach versenyműveiről nem is szólva,

¹ Muzsika, 1974/7.

Haydn művészetében erősen dominál, s maga Mozart is szívesen alkalmazza nemcsak jellemzőábrázoló minőségben, hanem kamarazenei funkcióban is. A fertődi Esterházy kastélyban őrzött Haydn-korabeli fagottot látva, őszintén szólva, nem is tudom, hogyan lehetett azon a kezdetleges, ötbillentyűs hangszerezen a számára komponált fürge szólamokat eljátszani. Lehet, hogy az alkotói zsenialitás megálmodta a csak későbbben megvalósítható hangzást? Most mindenesetre könnyebb a dolgunk, s én azon vagyok, hogy bebizonyítsam: mi mindenre képes ez a jó sokáig csak zenekari szerepkörben alkalmazott hangszer.

– Felvételein, szóló-kamaraestjén ezt máris megtette. De – ne vegye rossz néven – a fagott irodalma mégiscsak szűkebb, mint a zongoráé vagy a hegedűé. Tudom, a kortárs zene előadása szívügye, de milyen mértékben képes inspirálni az alkotókat? Alkalmos-e a hangszer új effektusok használatára?

– A kortárs zene legtöbb előadója egy idő után olthatatlan vágyat érez a régi muzsika megszólaltatása iránt, s ezért talán nehezen hihető, amit mondok: én most éppen fordított helyzetben vagyok. Szerencsémre olyan sok barokk zenét tolmácsolhattam, hogy ki vagyok éhezve a mai kompozíciók megszólaltatására. Kanadában igen sok élő magyar zeneszerző művét, a stradfordi fesztiválon Szervánszky Endre és Kocsár Miklós fúvósötösét, kanadai koncerteken Petrovics Emil, Farkas Ferenc, Láng István, Maros Rudolf kvintettjét és Bozay Attila, Dubrovay László, Petrovics Emil, Sári József darabját mutattam be a New Chamber Winds tagjaként, illetve szólóban. És persze számos amerikai kompozíciót is. Amióta hazajöttem, úgy alakult a helyzetem, hogy zenekarban nem játszom, s bár a tanítás igen érdekes feladat (nagyon hasznos számomra is, ha valamilyen problémát nemcsak a gyakorlatban oldok meg, hanem kénytelen vagyok meg is magyarázni), sok kihasználatlan energiám marad. A tanítás, a szólózás, a kamarázás egymást kiegészítő tevékenység – egyik a másikat inspirálja, az effektív „fújni valómat” mégis kevésnek érzem. Ezért igyekszem könyvtárakba járni, kottákat böngészni (és meghozatni) – egyszerűen: irodalmat gyűjteni. Ide tartozik természetesen zeneszerzőink unszolása is. Ők talán még kevésbé vannak meggyőződve a fagott modern kifejezési lehetőségeiről, mint én, s nagyon szeretnék bizonyítani. Versenyműre egyébként Balassa Sándortól van ígéretem, de remélem, talán másokat is sikerül meggyőznöm.

– Nem technikai problémákra gondolok – ezek nyilván áthidalhatók –, hanem a fagott meleg „barna” tónusára. Lehet-e ezt véleménye szerint a mai hangzástól elválasztani?

– Látja, éppen ez izgat engem is. S most olyasvalamit mondanék, amit bizonyára kétkedően fogadnak fagottista kollégáim, mégis azt hiszem, foglalkozni kell a gondolattal. Franciaország és Belgium kivételével ugyanis a világon mindenütt a német fagottot használják – ennek csakugyan „meleg-barna” hangszíne felel meg a legjobban az általános irodalomnak. A két említett országban a hangszer francia változatát használják, amely csúnya, érdes, kicsit rikoltó hangszínt eredményez, s néhány szerző, például Ravel és Stravinsky erre a hangszerre képzelte el mondanivalóját. Gondoljon csak a *Sacre*-ban a fagott torokszorító hatására! A XX. századi fagottirodalom jelentős részét francia zeneszerzők komponálták erre az instrumentumra, amelynek technikai konstrukciója alkalmas a magasabb regiszter kihasználására. A szép hangú német hangszer éppen ebben a vonatkozásban korlátozottabb, s ily módon jónéhány alkotás előadásától megfosztják magukat játékosai. Mivel azonban a francia hangszer hangját általában én is csúnyának találom (kezelését egyébként külön el kellene sajátítani), azon töröm a fejem, miként lehetne technikai lehetőségeit a német fagotton is kihasználni. Természetesen ez különböző előadói problémákat okoz, megoldásukon mégis azért érdemes fáradozni, mert általuk jelentékeny irodalommal bővílné repertoárunk. S abban is bízom, hogy a művek, a kibővített technikai lehetőségek nagyobb kedvet csinálnak a mi zeneszerzőinknek is, s végül olyan jó szívvel komponálnak majd a számomra, mint amilyennel én igyekszem sikerre vinni alkotásaikat.

II.

A JANOTA-MŰHELY 80 ÉVES RÖVID KRÓNIKÁJA – Parlando (Parlando, 2016/1.)

III.

A LISZT FERENC KAMARAZENEKARHANGVERSENYE (1972. július 19.)²

A nyári kamarazenekari hangversenysorozat harmadik estjén Sándor Frigyes vezényletével a Liszt Ferenc Kamarazenekar, valamint *Janota Gábor* és Kovács Lórántműködött közre. A Pest Megyei Tanács szép és hangulatos díszudvarát ez alkalommal is megtöltötte a szabadtéri rendezvények lelkes közönsége. A

² Országos Filharmónia Műsorfüzet, 1972/33.

hangversenyt Händelh-moll concerto grossójának előadása nyitotta meg. A barokk zeneszerző 6. opus-számmal jelölt tizenkét concertója közül sorrendben ez az utolsó – hasonlóan a negyedikhez – ritkán hallható. Némiképpen igazságtalanul, mert zenei értéke semmivel sem csekélyebb, mint a sorozat többi művéé. Mind az öt tétele értő és ihletett kompozíciós munka termése; mindezen túl az igen hálás feladatot jelentő szólisztikus részek is pompás arányossággal illeszkednek bele a mű egészébe. A Liszt Ferenc Kamarazenekar előadását ez alkalommal is kiváltképpen a világosság, szabatoság és stílusosság jellemezte. Talán csak a zenekari hangzás lehetett volna valamivel szélesebb, teltebb, zengőbb. Händel zenéjének egyik legjellemzőbb vonása, hogy viszonylagos egyszerűsége ellenére is érzékletesen színes, erőteljesen duzzadó, sodróan áradó. A hangzás kisebb méretében szerepe lehetett a zenekar létszámának is. A barokk zeneszerző műveinek előadásbeli problematikájával foglalkozó jónéhány zenetudós szerint concerto grossóit Händel általában nagy létszámú vonóegyüttessel játszatta. Az est második és harmadik számaként két versenymű hangzott el: Telemanna-moll szvitje fuvolára Kovács Lóránt és Vivaldi C-dúr fagottversenye *Janota Gábor* előadásában. Telemann balszerencséje, hogy Bach és Händel kortársa, s így életművére a két zeneszerzőóriás alkotásai vetnek nem mindenben megérdemelt árnyékot. Pedig dallamainak fordulatosága, muzsikájának hangfestő ereje, nyelvének karakterizáló képessége s technikájának csiszoltsága sok sajátos színnel gazdagítja a barokk kor zenei képét. Meggyőző példa erre az a-moll szvit is. Igaz elismerés illetheti ezért Kovács Lórántot a mű szép, ízléses és igényes előadásáért. Vivaldi Fagottversenyének tolmácsolója, *Janota Gábor* kivált arra törekedett, hogy szólamának virtuóz részeit minél példásabb játéktechnikával szólaltassa meg. Az előadóművésznek ez a törekvése mindenben eredménnyel járt. A hangverseny befejező száma Mozart egyik legszebb szerenád jellegű műve, a 247. K. számú F-dúr divertimentója volt. A mű hat tétele magával ragadó muzsikálás keretében hangzott el. Külön is meg kell emlékezni az első tétel egészséges életörömeinek, a második franciás könnyedségének, a negyedik meghitt álmodozásának s a hatodik pezsgő vidámságának kitűnő megragadásáról. A Divertimento hallgatása során – a múlthoz hasonlóan — most is úgy tűnhetett, hogy a zenekar kiváló vezetőjének, Sándor Frigyesnek, de magának az együttesnek is mintha Mozart zenéje volna igazi szívügye.

Szekeres Kálmán

KAMARAZENEI MATINÉ (1973. január 7.)³

A Zeneakadémia kistermében rendezett kamarazene matiné műsora fagottra, énekhangra és gordonkára írt, különféle zenetörténeti korszakokból való művek sorát foglalta magában. A hangversenyt *Janota Gábor* és Fellegi Ádám Telemann f-moll szonátájának előadásával nyitotta meg. A mű oly sokféle komponenséből ez alkalommal a hangszer virtuozitásának barokk alkalmazását sikerült a legteljesebben bemutatni. Kevésbé valósult meg ezzel szemben a lassú tételek hangjának bensőségessége, a gyors tételek motivikájának pregnáns megrajzoltsága s a teljes mű barokk világa. Ritkán szólal meg hangversenyeinken Mozart fagottra és gordonkára írt B-dúr szonátája. Ennek a jellegzetes „alkalmi” kompozíciónak előadására csak egy-egy alkalomra társuló kamarapár vállalkozik: hasonló hangszerelésű mű a zeneirodalom ritkaságai közé tartozik. Szerencsés ötlet volt ezért, hogy a hangverseny művészei ezt a hangszeres duót műsorukra tűzték. *Janota Gábor* és Szávai Magda lendületes muzsikálással, stílusosan, gondos klasszikus formálással és alkalmazkodó-érzékeny kamaramuzsikálással játszotta Mozart különleges színekben, hangzásokban bővelkedő muzsikáját. Századunk fagottmuzsikájából adott némi ízelítőt *Janota Gábornak* a műsor második részében megszólaltatott két száma. Arnold Fantáziája a hangszer bravúrig fokozott technikai variációgazdagságát reprezentálta. A lazán formált mű szellemesen és igen hatásosan él a fagott hangzásának sokféle színével, figurációs lehetőségeivel, különféle regisztereinek alkalmazásával. A zenei kifejezés fantázia-változatai helyett a művet az instrumentális technika korunkbeli fejlettsége inspirálhatta. *Janota Gábor* igen hatásosan, virtuóz biztos technikával, magasrendű hangszeres tudással játszotta el Arnold mélyre nem hatoló, instrumentális ihletésű Fantáziáját. Tansman Szonatinája – Arnold művéhez hasonlóan – magyarországi bemutatóként hangzott el. Zenéjében ugyancsak a hangszertechnika bravúrossága dominál; az adott eszközök felhasználása, az érdekes, változatos ritmusok, az expresszív, helyenként romantikus reminiszcenciákat magukban foglaló dallamok, színes-változatos harmóniak a komponista igényesebb kifejező szándékáról, eleven muzsikát teremtő invenciójáról is tanúskodtak. A mű pregnáns, virtuóz, minden részletében biztos és kifejező előadása nagy sikert aratott.

Sz. Farkas Mária

³ Országos Filharmónia Műsorfüzet, 1973/7. (Részlet)

IV.

JANOTA GÁBOR YOUTUBE-N TALÁLHATÓ
FELVÉTELEIBŐL

[Concerto in A Minor RV 497: II. Andante molto \(3:51\)](#)

[Concerto in G Minor: II. Largo \(1:57\)](#)

[Concerto in F Major RV 490: III. Allegro \(3:22\)](#)

[Concerto in C Major RV 473: I. Allegro \(3:33\)](#)

[Concerto in C Major RV 473: I. Allegro \(3:02\)](#)

[Concerto in C Major RV 473: I. Allegro \(3:09\)](#)

[Concerto in B Flat Major "La notte": II. Fantasm. Presto \(2:12\)](#)

[Concerto in G Minor: I. Allegro \(3:22\)](#)

[Concerto in B Flat Major "La notte": I. Largo -
Andante molto \(2:33\)](#)

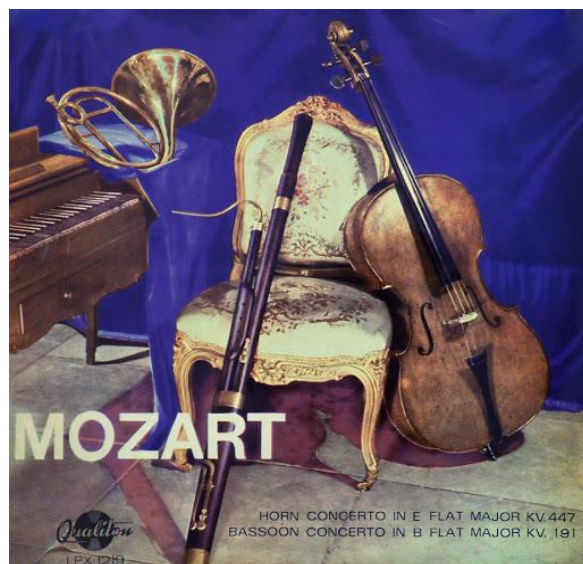
[Concerto in B Flat Major "La notte": I. Largo -
Andante molto \(2:58\)](#)

[Concerto in B Flat Major "La notte": I. Largo -
Andante molto \(3:46\)](#)

[Concerto in B Flat Major for Bassoon and Orchestra: II.
Adagio \(8:31\)](#)

[Teljes lejátszási lista megtekintése](#) (17 felvétel)

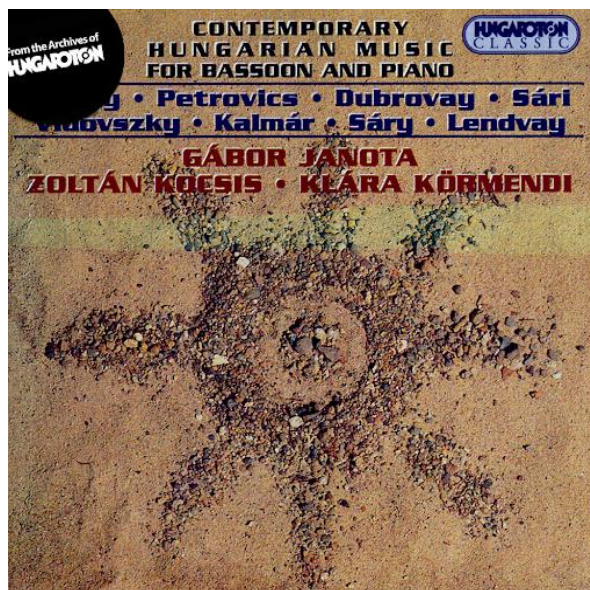

[Bassoon Concerto in B flat major K. 191. I. Allegro](#) (7:52)

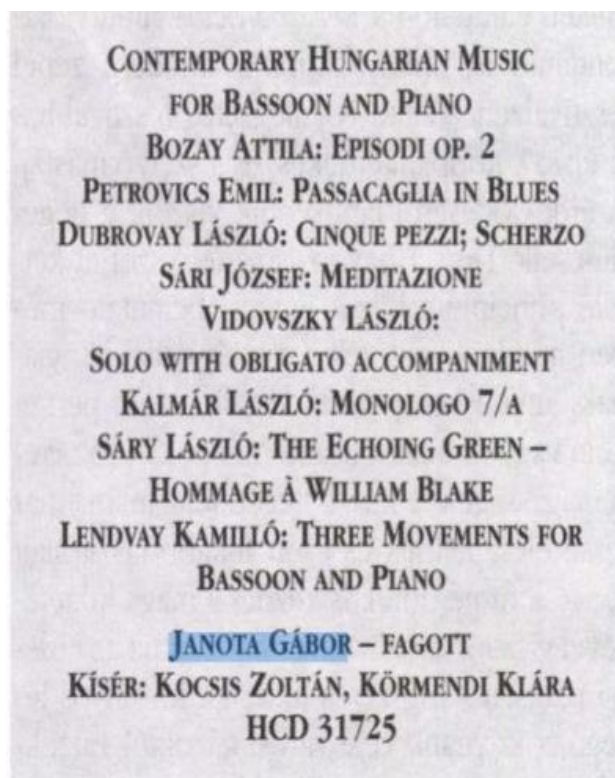
[Bassoon Concerto in B flat major K. 191. II. Andante ma Adagio](#) (7:49)

[Bassoon Concerto in B flat major K. 191. III. Rondo. Tempo di Minuetto](#) (5:06)

© 1965 HUNGAROTON RECORDS LTD.

© 1997 HUNGAROTON RECORDS LTD.

[Teljes lejátszási lista megtekintése](#) (23 felvétel)

JANOTA GÁBOR ÉS BARTALUS ILONA CSALÁDI FOTÓI⁴

⁴ A családi fotók egy része először láthatják az érdeklődők. Köszönjük Janota Gábor családjának. (IA Szerk. megj.)

